

9. Семенів Б. С. Профільююча фізична підготовка студентів: навч. посібн. / Б.С. Семенів, І. Д. Якимішин, М. М. Стахів. // – Львів, 2016. – 138 с.
10. Фізичне виховання: навчальний посібник / С. І. Присяжнюк, В. П. Краснов, М. О. Третьяков, Р. Т. Раєвський, В. Й. Кійко, Ф. В. Панченко. // - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 192 с.
11. Шандригось В. І., Застосування атлетичної гімнастики у фізичному вихованні студентів / В. І. Шандригось, О.В. Мозолюк // Хмельницький: ХНУ, 2012. – С. 156-158.
12. Шандригось В. І. Місце оздоровчої аеробіки у підготовці майбутнього фахівця з фізичної реабілітації / В. І. Шандригось Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка //, 2016. – С. 144-147.
13. Hopper C. Physical activity and nutrition for health / C. Hopper, B. Fisher, K.D. Munoz. // – Champaign: Human Kinetics, 2008. – 374 p. + CD. – (World of wellness health education series).
14. Hardman K. Contemporari issues in phisical education / K. Hardman, K. Green. – Mayer & Mayer Verlag, 2011. – 300 p.

References

1. Domina, Zh.H., (2010). «Metodyka navchannia vprav koordynatsiinoi spriamovanosti maibutnikh uchyteliv muzyky u protsesi fizychnoho vykhovannia»: dys. kand. ped. nauk: 13.00.02 - K.,
2. Pylypei, L. P. (2009). «Profesiino-prykladna fizychna pidhotovka studentiv», monohrafiia. Sumy: DVNZ «UABS NBU».
3. Prysiazhniuk, S. I. (2008). «Fizyчне vykhovannia»: navch. posibnyk - K.: Tsentr uchebnoi lyteratury.
4. Prystavskiy, T.H., Kovban, O.L., Babych, A.M., and Nezghoda, S.P., (2018). «Samostiini zaniattia studentiv fizychnoiu kulturoiu u VNZ»: navch. Posib. Lviv: LNUVMtaBT imeni C.Z.Hzhytskoho.
5. Romanenko, V. A. (2013). «Psykhofyziolohycheskyi status studentok» Donetsk: DNU.
6. Romanchuk, S. V. (2012). «Fizychna pidhotovka kursantiv viiskovykh navchalnykh zakladiv sukhopotnykh viisk Zbroinykh syl Ukrainy» Monohrafiia. Lviv: ASV.
7. Semeniv, B. S., Babych, A.M., Iakymyshyn, I.D., and Holubeva O.T., (2018). «Teoretyko-metodychni rekomendatsii z profilnoi fizychnoi pidhotovky studentiv kharchovykh tekhnolohii»: navch. posibn. Lviv: LNUVMtaBT imeni C.Z.Hzhytskoho.
8. Semeniv, B. S., and Lapshyna, H. H., (2012). «Profesiino-orientovana fizychna pidhotovka studentiv»: navch. posibn. Lviv: LNUVM ta BT imeni C.Z.Hzhytskoho.
9. Semeniv, B. S., Yakymyshyn, I. D., and Stakhiv, M. M., (2016) «Profiliuiucha fizychna pidhotovka studentiv»: navch. posibn. Lviv: LNUVM ta BT imeni C.Z.Hzhytskoho.
10. Prysiazhniuk, S. I., Krasnov, V. P., Tretiakov, M. O., Raievskiy, R. T., Kiiko, V.Y., and Panchenko, F. V., (2007). «Fizyчне vykhovannia»: navchalnyi posibnyk - K.: Tsentr uchbovoi literatury.
11. Shandryhos, V. I., and Mozoliuk, O.V., (2012). «Zastosuvannia atletychnoi himnastyky u fizychnomu vykhovanni studentiv» Khmelnytskyi: KhNU, S. 156-158.
12. Shandryhos, V. I., (2016). «Mistse ozdorovchoi aerobiky u pidhotovtsi maibutnoho fakhivtsia z fizychnoi reabilitatsii» Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A.S. Makarenka, S. 144-147.

Стешиц А.В.

Український гуманітарний інститут, м. Буча

Арефьев В.Г.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ПРОБЛЕМА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

У статті розглянуто проблему диференціації на різних рівнях управління навчальним процесом (державному, обласному, навчального закладу, внутрігруповому, індивідуальному). Розкрито зміст понять «диференціація» і «диференційований підхід». Розглянуто зміст освіти на профільному й рівневому рівнях диференціації. Проаналізовано психолого-педагогічні основи диференціації навчання та узагальнено дані спеціальної літератури щодо диференційованого навчання як способу розв'язання завдань розвитку сучасної освіти. Практичне значення розглянутої проблеми полягає у розробці і впровадженні диференційованих педагогічних технологій в систему освітніх закладів з метою поліпшення розумового та фізичного стану тих, хто займається.

Ключові слова: диференційований підхід, навчальні заклади.

Стешиц А.В., Арефьев В.Г. Проблема дифференциации в педагогической теории и практике. В статье рассмотрена проблема дифференциации на различных уровнях управления учебным процессом (государственном, областном, учебного заведения, внутригрупповом, индивидуальном). Раскрыто содержание понятий «дифференциация» и «дифференцированный подход». Рассмотрено содержание образования на профильном и уровневом уровнях дифференциации. Проанализированы психолого-педагогические основы дифференциации обучения и обобщены данные специальной литературы по дифференцированному обучению как способа решения задач развития современного образования. Практическое значение рассматриваемой проблемы заключается в разработке и внедрении дифференцированных педагогических технологий в систему образовательных учреждений с целью улучшения умственного и физического состояния занимающихся.

Ключевые слова: дифференцированный подход, учебные заведения.

Steshyts A. V., Arefiev V. G. Problem of differentiation in pedagogical theory and practice. The paper deals with the problem of differentiation at different levels of management of educational process (the state, regional, educational institution, intragroup, and individual ones). The content of the concepts of "differentiation" and "differentiated approach" was determined. The content of education were discussed at the levels of profile and level differentiation. The psychological and pedagogical fundamentals of differentiation of education were analyzed and the data of specialized publications on differentiated education as a way to address the problems of development of modern education are generalized. The practical value of the discussed problem is the development and implementation of differentiated pedagogical technologies in the system of educational institutions with the aim to improve the mental and physical state of students.

Keywords: differentiated approach, educational institutions.

Постановка проблеми та аналіз останніх публікацій. В умовах демократизації суспільства, розбудови незалежної держави, відродження духовності, національної культури необхідним є розвиток інноваційних процесів у системі освіти. З огляду на це актуальною є проблема дослідження сучасного дидактичного процесу, зокрема, в межах диференційованого навчання.

Мету диференційованого навчання необхідно розглядати з різних позицій. Із соціальної позиції це – цілеспрямований вплив на формування творчого, інтелектуального, професійного потенціалу суспільства. З дидактичної – вирішення проблем сучасної школи шляхом створення нової методичної системи, що ґрунтується на принципово новій мотиваційній основі. З психолого-педагогічної позиції – це індивідуалізація навчання, яка базується на створенні оптимальних умов для виявлення задатків, розвитку інтересів і здібностей кожного, хто навчається.

Ряд авторів розглядають диференційований підхід як своєрідний профілактичний засіб, що запобігає відставанню в навчанні [5]. В цих роботах пропонується враховувати фактор або комплекс факторів, які визначають успішність (проблеми в знаннях, негативне ставлення до навчання, дефекти мислення і в навичках навчальної роботи, знижена працездатність тощо).

Розглядаючи диференційований підхід як засіб підвищення ефективності навчально-виховного процесу, деякі автори виділяють різні аспекти цієї проблеми. В одних роботах диференційований підхід розглядається як основний засіб оптимізації навчального процесу [1]. На виховні можливості диференційованого навчання вказують інші вчені [2]. Зокрема, досліджено, що за допомогою такого навчання можна формувати адекватну самооцінку, інтерес до професії, моральні взаємостосунки.

При диференційованій організації навчальної діяльності, з одного боку, враховується рівень розумового розвитку, психологічні особливості учнів, абстрактно-логічний тип мислення, з іншого – індивідуальні запити особи, її можливості та інтереси в конкретній навчальній діяльності.

Мета дослідження – аналітичний огляд питань диференційованого навчання як способу розв'язання завдань сучасної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В літературі під **диференціацією** розуміють [4] таку систему навчання, за якої кожен, хто навчається, оволодіваючи деяким мінімумом освітньої підготовки, що є загальнозначущою й такою, що забезпечує можливість адаптації в мінливих життєвих умовах, одержує право й гарантовану можливість приділяти увагу переважно тим напрямкам, які найбільшою мірою відповідають його схильностям.

Зупинимось на надзвичайно спірному питанні термінології. В сучасній педагогічній літературі стосовно поняття «диференціація» поширення одержали терміни: «**диференційоване навчання**», «**диференційований підхід**», «**рівнева диференціація**», «**профільна диференціація**», «**індивідуалізація навчання**», «**індивідуальний підхід**».

Незважаючи на наявність порівняно великої кількості літератури з проблем диференціації та індивідуалізації навчання, багаторічного досвіду дослідницької та практичної роботи з цих проблем, єдності й виразності немає навіть у тлумаченні цих термінів. У «Педагогічній енциклопедії» поняття «диференційоване навчання» й «індивідуалізація навчання» розрізняються.

Розглянувши поняття «диференціація навчання», не можна не торкнутися наступного поняття – «**диференційований підхід**». У педагогічній літературі часто-густо міркування про диференційований підхід асоціюється з диференціацією навчання.

На основі вивчення й аналізу педагогічної літератури, присвяченій диференціації в освітній системі, можна систематизувати зміст даних понять. Коли йдеться про **диференційоване навчання**, то мають на увазі комплекс організаційно-управлінських, соціально-економічних, правових аспектів навчання, які створюють статус навчального закладу. Наприклад, зміст і організація навчально-виховного процесу визначають відмінності профільного й поглибленого вивчення предметів, наповненість груп, терміни навчання, навантаження й оплати викладачів і т.д.

А якщо йдеться про **диференційований підхід**, то мають на увазі технологію індивідуального підходу до тих, хто навчається, з метою визначення рівня їхніх здібностей і можливостей, їх профільної орієнтації, максимального розвитку кожного індивіду на всіх етапах навчання. Якщо диференціацію розглядати як систему, то диференційований підхід не можливий без диференційованого навчання, тобто від організації навчально-виховного процесу в усіх його ланках безпосередньо залежить результативність технології індивідуального підходу до тих, хто навчається.

Індивідуальний підхід до тих, хто навчається, передбачає часткову тимчасову зміну найближчих завдань і окремих сторін змісту навчально-виховної роботи, постійне варіювання її методів і організаційних форм з урахуванням загального й особливого в кожному учневі для забезпечення всебічного його розвитку.

Рівнева диференціація виражається в тому, що, навчаючись в одній групі, за одними й тими самими програмою й підручником, кожен може засвоювати матеріал на різних рівнях. Визначальним при цьому є рівень обов'язкової підготовки. Його досягнення свідчить про виконання мінімально необхідних вимог до засвоєння змісту. На цій основі формуються більш високі рівні оволодіння матеріалом.

Профільна диференціація передбачає навчання різних груп за програмами, що відрізняються глибиною викладу матеріалу, обсягом відомостей і навіть номенклатурою питань, що вивчаються, а також професійно орієнтованим змістом навчання. Різновидом профільного навчання є поглиблене вивчення окремих предметів, яке вирізняє досить просунутий рівень підготовки з цих предметів, що дозволяє домогтися високих результатів. Профільне навчання є більш демократичною й широкою формою фуркації сучасної школи.

Диференціація навчання – один із способів розв'язання завдань розвитку сучасної школи

Розглядані психолого-педагогічні, дидактичні й методичні дослідження спрямовані на **створення індивідуально-орієнтованих моделей навчання**, що передбачають оптимальний розвиток індивідуальних особливостей і розвиток розумових здібностей. Так, у роботах **І. С. Якиманської** [6] обґрунтовується необхідність «індивідуально-орієнтованого навчання». При цьому як основне наводиться положення, що кожен є носієм особистого (суб'єктного) досвіду. Змістом суб'єктного досвіду, за Якиманською, виступають, по-перше, предмети, уявлення й поняття; по-друге, розумові й практичні дії; по-третє, емоційні коди, в тому числі особистісні смисли, установки, стереотипи. І якщо традиційне навчання прагне «загальмувати» суб'єктний досвід як недосконалий, несуттєвий, то зараз повинен бути створений «... новий тип навчального закладу, в якому росте й розвивається людина як носій суб'єктного досвіду». Автор відзначає важливість формування «механізму саморозвитку й самореалізації особистості, створення умов для перетворення учня (студента) з об'єкта в суб'єкт навчання».

Тож **основний вектор перебудови освіти** – і відповідно до об'єктивних вимог суспільства, і відповідно до логіки еволюції школи як соціального інституту – **пов'язаний з орієнтацією на розвиток індивідуальних ресурсів. Кожна людина повинна мати гарантії того, що вона займе гідне, з погляду своїх особистісних прав, місце в процесі сучасної освіти.**

Психолого-педагогічні основи диференціації навчання

Зацікавленість суспільства у створенні оптимальних умов для виявлення задатків і оптимального розвитку здібностей особистості приводить до необхідності диференціації навчання. Необхідність диференціації навчання впливає також із **завдання суспільства задовольнити потреби й інтереси людини**. Підготовка учнів до продовження освіти у вищих навчальних закладах вимагає профільної диференціації, особливо на останньому етапі навчання в середній школі.

До організації профільної диференціації на даному етапі розвитку нашого суспільства спонукають:

– прагнення суспільства до найбільш раціонального використання потенційних можливостей кожного свого члена, що пов'язане з виявленням і оптимальним розвитком задатків і здібностей;

– турбота суспільства про всебічний розвиток особистості й максимальне задоволення її інтересів;

– вимога держави до підвищення рівня спеціальної підготовленості фахівців різних сфер економіки.

З викладеного вище випливають наступні **педагогічні основи диференціації**:

– оптимальний розвиток здібностей особистості з метою формування інтелектуального і фізичного потенціалу суспільства;

– організація педагогічного процесу, заснована на більш повному урахуванні психічних можливостей, обдарувань, талантів учнів (студентів) з метою розвинування їхньої обдарованості;

– профілізація змісту освіти і способів її здобування, що підвищує інтерес учнів (студентів) до знань і визначає оптимальний режим самостійної праці в отриманні знань і професійних рухових умінь та навичок;

– подолання перевантаження тих, хто навчається, навчальним матеріалом шляхом створення інтегрованих курсів, блокового вивчення розділів, курсів, предметів; оптимального занурення у зміст предмету тощо;

– створення профільних навчальних груп відповідно до індивідуальних морфофункціональних можливостей, здібностей, професійних інтересів тих, хто навчається, що сприятиме раціональній побудові навчального процесу.

Профільна й рівнева диференціація

Профільна диференціація змісту освіти з предметних галузей одержала широке розповсюдження в освітній практиці й відображається в спеціальній структурі освіти у вигляді профільованих шкіл і груп (спортивних). Профільна диференціація змісту освіти спрямована на підготовку особистості до продовження освіти у вибраній спеціалізації майбутньої професійної діяльності.

В результаті досліджень з проблеми взаємозв'язку навчання й розвитку в педагогічній практиці одержує визнання розвивальне навчання. Ще Л. С. Вигодський, спираючись на генетичний закон розвитку вищих психічних функцій людини, обґрунтував можливість і доцільність навчання, орієнтованого на розвиток учня. Він писав, що педагогіка повинна орієнтуватися не на вчорашній день, а на завтрашній день розвитку особистості. Він виділяв дві умови розвитку особистості: 1) сферу (рівень) актуального розвитку – якості, що вже сформувалися, й те, що вона може робити самостійно; 2) зону найближчого розвитку – ті види діяльності, які особа наразі не в змозі самостійно виконати, але з якими може впоратися за допомогою педагога. Інакше: зона найближчого розвитку – більша або менша можливість перейти від того, що особа вміє робити самостійно, до того, що вона може, уміє робити у співробітництві. Для розвитку надзвичайно ефективно постійно долати межу між сферою актуального розвитку й зоною найближчого розвитку (тобто, вчитися має бути трохи важко, але посилено) [3].

Рівнева диференціація змісту освіти спрямована на реалізацію індивідуального підходу до особистості, яких

можна умовно об'єднати в окремі групи. Ці групи в процесі навчання можуть бути сформовані на різних підставах: за здібностями, інтересами, рівнем технічної підготовленості тощо. Рівнева диференціація змісту освіти пропонує враховувати як загальні, так і спеціальні здібності тих, хто навчається. Загальні необхідно враховувати, тому що вони відповідають вимогам не одної, а багатьох видів діяльності. Врахування спеціальних здібностей за рівневої диференціації навчання пов'язана з тим, що вони відповідають більш вузькому колу вимог навчальної діяльності, вибраної тими, хто навчається.

В даний час здійснюється диференціація змісту освіти на всіх щаблях освіти. Розробляються загальні підходи до розв'язання цієї проблеми, створюються методики, навчальні програми, спрямовані на індивідуалізацію навчання, з урахуванням схильностей, інтересів, здібностей тих, хто навчається.

Висновки. Застосування в процесі педагогічної теорії рівневої та профільної диференціації сприятиме ефективному розв'язанню завдань розвитку сучасної освіти. Практичне значення розглянутої проблеми полягає у розробці і впровадженні диференційованих педагогічних технологій в систему освітніх закладів з метою поліпшення розумового та фізичного стану тих, хто навчається.

Література

1. Арефьев В. Г. Практикум учителя физической культуры : метод. посіб. / В. Г. Арефьев, О. В. Андреева, Н. Д. Михайлова. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. – 400 с.
2. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения : Общедагогический аспект. – М. : Педагогика, 1977. – 96 с.
3. Выгодский Л. С. Избранные психологические исследования. М. : Педагогика, 1956. – 95 с.
4. Фурман А. Системна диференціація навчання : концепція, теорія, технологія // Освіта і управління. – 1997. – Том 1. – кн. 2. – С. 37-67.
5. Унт Н. Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. – М. : Педагогика, 1990. – 192 с.
6. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М. : Педагогика, 1996. – 96 с.

References

1. Arefiev VG Practicum of the teacher of physical culture: method. manual / V.G. Arefiev, O.V. Andreeva, N.D. Mikhailova. - Kamyanets-Podilsky: PE Buynitsky O. A., 2014. - 400 p.
2. Babansky Yu.K. Optimization of the learning process: The generaladical aspect. - M. : Pedagogics, 1977. - 96 p.
3. Vygodskiy L. S. Selected psychological studies. M. : Pedagogics, 1956. - 95 p.
4. Furman A. System differentiation of teaching: the concept, theory, technology // Education and management. - 1997. - Volume 1. - Kn. 2. - P. 37-67.
5. Unt N. E. Individualization and differentiation of training. - M. : Pedagogics, 1990. - 192 p.
6. Yakimanskaya I. S. Lichnostno-oriented training in modern school. - M.: Pedagogics, 1996. - 96 p.

Царук В. П.

ст. викладач, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Переяслав-Хмельницький

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються теоретико-методичні основи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до виховання здорового способу життя молодших школярів у процесі інноваційної педагогічної діяльності. Розкрито основні підходи трактування «готовності». Окреслені види готовності майбутнього вчителя фізичної культури до інноваційної педагогічної діяльності. Визначені складові готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Висвітлюються окремі критерії готовності майбутніх учителів фізичної культури до виховання здорового способу життя молодших школярів. Визначено, що педагогічний процес фізкультурної освіти може визначатися як науково керований процес, який ставить за мету досягнення високого рівня професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури до виконання функцій навчання, виховання і розвитку учнів і пропаганди здорового способу життя в процесі інноваційної педагогічної діяльності.

Ключові слова: *готовність, молодший шкільний вік, здоровий спосіб життя, інноваційна педагогічна діяльність.*

Царук Вікторія. Готовность будущих учителей физической культуры к воспитанию здорового образа жизни младших школьников в процессе инновационной педагогической деятельности. *В статье рассматриваются теоретико-методические основы формирования готовности будущих учителей физической культуры к воспитанию здорового образа жизни младших школьников в процессе инновационной педагогической деятельности. Раскрыты основные подходы трактовки «готовность». Указанные виды готовности будущего учителя физической культуры к инновационной педагогической деятельности. Определены составляющие готовности к инновационной педагогической деятельности. Освещаются отдельные критерии готовности будущих учителей физической культуры к воспитанию здорового образа жизни младших школьников. Определено, что педагогический процесс физкультурного образования может определяться как научно управляемый процесс, который ставит целью достижение высокого уровня профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к выполнению функций обучения, воспитания и развития учащихся и пропаганды здорового образа жизни в процессе инновационной педагогической деятельности.*